

Stockholm 27 oktober 2025

Remissvar: Hem för barn och unga. För en trygg, säker och meningsfull vård (2025:84)

Akademikerförbundet SSR:s samlade syn på utredningen

Akademikerförbundet SSR

Personalen inom HVB-verksamheter utgör den centrala resurs genom vilken vård och omsorg förmedlas. Deras kompetens, arbetsmiljö och villkor är avgörande för verksamhetens kvalitet och utfallet för de barn och unga som våras där.

Mot denna bakgrund välkomnar Akademikerförbundet SSR utredningens förslag och dess helhetsgrepp för att stärka arbetet med placerade barn och unga. Förslagen innebär om de genomförs en viktig ambitionshöjning för en särskilt utsatt grupp i samhället, och utgör ett steg mot ökad kvalitet, trygghet och säkerhet i HVB-verksamheter. – både för de placerade individerna och för personalen.

Förbundet har valt att yttra sig om de förslag som anses bara särskilt viktiga.

7.1.2 Tre kategorier av HBU

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget att Hem för barn och unga (HBU) ska införas som en ny placeringsform och att den ska delas in i tre kategorier: hem för barn och föräldrar, generella HBU samt specialiserade HBU. Men i det fortsatta beredningsarbetet bör det tas hänsyn till nedanstående.

7.1.4 Generella HBU

Det är generellt svårt för socialtjänsten att vid placeringstillfället avgöra hur god kvalitet en institution har och vilka behandlingsresultaten är. Därför blir priset inte sällan avgörande. En differentiering mellan generella och specialiserade hem kan leda till att de krav som ställs på verksamheten och personalens kompetensnivå blir lägre inom generella hem jämfört med specialiserade verksamheter. Sker det kommer de generella hemmen kunna hålla ett lägre pris. Då cirka 80 procent av dygnskostnaden för en placering rör personalkostnader. Prisskillnaden kan resultera i att barn placeras i generella hem trots att deras behov motiverar en placering i ett specialiserat hem. En sådan utveckling skulle kunna äventyra principen om behovsstyrd vård och riskera leda till att barn med olika vårdnivåer vårdas tillsammans. Därmed skulle vårdens kvalitet och träffsäkerhet påverkas negativt. Risken att ekonomiska hänsyn får styra över vårdbehov är relativt stor i det enskilda fallet. I Akademikerförbundet SSR undersökning till socialsekreterare svarar nära tre av tio att de har haft ärenden där man på grund av ekonomisk hänsyn beslutat om annat bistånd enligt socialtjänstlagen än det som bedömts som mest lämpligt. Motsvarande siffra för LVU är drygt var femte. Risken för ett sådant utfall bör tas om hand i det fortsatta beredningsarbetet.

Utredningen föreslår att ett generellt hem för barn och unga ska erbjuda vård med bland annat inriktningen *begynnande missbruk*. Termen missbruk används inte i nya socialtjänstlagen och bör bytas ut mot skadligt bruk. Dessutom är begreppet *begynnande* olyckligt. Ett barn bör inte vårdas på institution för *begynnande* problematik. Då är andra vårdformer i de allra flesta fall mer lämplig.

7.1.5 Specialiserade HBU

Liksom för placeringar inom generella HBU kan även barn och unga som är i behov av placering i ett specialiserat HBU uppvisa en sammansatt problematik. För att undvika avbrott och instabilitet i vårdkedjan är det därför avgörande att individer med vårdbehov inom flera områden ges möjlighet att placeras i ett specialiserat HBU, förutsatt att verksamheten har förutsättningar att möta dessa behov. Detta behöver framgå tydligt av regleringen.

Vad gäller matchning av hemmets förutsättningar att ge vård till ett visst barn och barnets vårdbehov. Vet vi att det finns utvecklingspotential.

Socialtjänsten är ofta i behov av en plats fort, HVB vill vara tillmötesgående och det finns ofta en ekonomisk vinning i att säga ja. Görs lämplighetsbedömningen inte tillräckligt bra riskeras vårdkvaliteten både för det barn som skrivs in och de som redan befinner sig på hemmet. I detta moment finns alltså en påtaglig risk.

7.3 Högst sex barn och unga vid en enhet

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget. Det är en rimlig avvägning att högst sex barn får vårdas vid en enhet.

7.4.2 Tre års åldersintervall vid en enhet

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget.

7.6.1 Föreståndarens och den övriga personalens kompetens

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslagen.

Kompetensen är en helt avgörande faktor för att bedriva vård av god kvalitet. Akademikerförbundet SSR har länge drivit frågan att all personal som arbetar med behandling, vård eller omsorg inom HVB ska ha minst två års eftergymnasial utbildning med inriktning mot socialt arbete, socialpedagogik eller beteendevetenskap. Det är orimligt att de barn som har störst behov av vård möter den personal som har lägst utbildning inom sektorn.

7.6.2 Introduktion, handledning och kompetensutveckling

Akademikerförbundet SSR tillstyrker utredningens förslag. Men anser att kompetenskraven på handledare är satt för lågt samt att kontinuerlig handledning behöver definieras tydligare. På ett HVB kan både sammansättningen av barn och unga samt de problem man har att hantera förändras relativt. Därför måste handledning ske relativt ofta.

Att handleda är ett yrke i sig, som är komplext och rymmer både risker och möjligheter. Att sätta utbildningsnivån vid grundexamen på 180 hp är väl lågt satt. När man ska handleda professionella. I de allra flesta upphandlingar av handledning till professionella inom socialtjänstsektorn krävs redan idag mer utbildning än den föreslagna nivån.

Handledarutbildningar ges av flera svenska universitet och högskolor. För utbildning av personal inom HBU bör det ställas krav på både en akademisk examen och genomgången handledarutbildning.

7.6.3 Tillgång till psykolog

Akademikerförbundet SSR avstyrker förslaget. Enligt utredningen ska den legitimerade psykologen inte utföra hälso- och sjukvård, utan insatser enligt socialtjänstlagen och LVU. Därmed är legitimationen inte av vikt, utan kunskap om psykologi och psykologisk behandling. Alltså bör det säkerställas att det finns tillgång till själva kompetens, inte att det är en viss yrkesgrupp som ska anställas. Utredningen föreslår inte att övrig personal ska ha en viss utbildning, utan en viss utbildningsnivå och rätt kompetens. Det är rimligt att regleringen om personal är konsekvent.

Utredningen skriver på sidan 420 att "...man blir legitimerad psykoterapeut genom en påbyggnadsutbildning för bland annat socionomer."

Akademikerförbundet SSR vill påpeka att psykoterapeututbildningen är en specialistutbildning även för psykologer. Enligt högskoleförordningen framgår det att en legitimerad psykolog får bedriva psykoterapi, men enbart under handledning av en legitimerad psykoterapeut.

7.6.4 Bemanningens omfattning

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget. Utredningen sätter själv fingret på bristen med förslaget - ökad personaltäthet kostar pengar. Ska man väljas ut som leverantör i en upphandling krävs tillräcklig kvalitet och ett lågt pris. De tre viktigaste faktorerna för dygnskostnaden är beläggningsgrad, personalens utbildningsnivå och personaltäthet. Att det finns mycket starka ekonomiska drivkrafter som talar för en låg, och ibland för låg bemanning, måste det tas hänsyn till i det fortsatta beredningsarbetet. Annars riskerar både barn och unga och personal råka illa ut.

8.4.4 Ansvar för underrättelse, inbjudan till planeringsmöte och upprättande av en individuell plan ska regleras

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget.

De flesta anser i likhet med utredningen att samarbetet mellan kommun och region vid placering av barn och unga måste blir mycket bättre. Placerar barnet utanför hemregionen avbryts ofta vården, regionerna samverkar inte med varandra och det tar lång tid innan barnet får sjukvård. Inte sällan har de flyttat innan vård kommer till stånd. Detta har vi vetat i minst 15 år, men inte mycket har hänt. Akademikerförbundet SSR ser positivt på de förslag som utredningen lägger, men är tveksam till om det räcker. Under tiden vi sakta rör oss framåt får samhällets mest utsatta barn betala ett mycket högt pris. Det är politikens ansvar att se till så inte sker.

8.4.5 Ansvar för ersättning när annan vårdgivare än regionen anlitas

Akademikerförbundet SSR anser att förslaget är något oklart med nuvarande skrivning.

Det bör klargöras varför inte regionen kan betala HBU direkt för utförd hälso- och sjukvård, utan varför betalningen ska gå genom kommunen.

8.4.6 Om regionen inte upprättat en individuell plan eller fullgör sina åtaganden inträder ersättningsansvar

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget

9.6.2 Underrättelse- och dokumentationsskyldighet avseende fysiska ingripanden m.m.

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslagen om underrättelseskyldighet, samt delar utredningens bedömning om att det inte ska införas en lagreglerad befogenhet att vidta fysiska ingripanden.

9.7.1 Vilka åtgärder ska socialnämnden kunna besluta om och för vem

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget att, för de barn och unga som vårdas med stöd av LVU, ska socialnämnden kunna besluta om uppmaning till regelbunden provtagning och begränsning av användning av elektroniska kommunikationstjänster.

9.7.2 Beslutsnivå

Akademikerförbundet SSR noterar att utredningen föreslår att att socialnämndledamöterna som inte förväntas ha kompetens på området. Är de som anses vara mest lämpade att fatta besluten. Är det i överensstämmelse med att socialtjänsten ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet?

9.8.1 Vilka åtgärder ska kunna beslutas och för vem

Akademikerförbundet SSR avstyrker huvudsak förslaget om verksamheter ska få möjlighet att besluta om befogenheter i form av kroppsvisitation, rumsvisitation och uppmaning till provtagning vid misstanke om påverkan.

En stor andel av de som vistas på HBU gör det på frivilliga grunder. Om det huvudsakliga skälet till att de ska utsättas för inskränkande åtgärder. Är att alla på ett HBU behöver kunna kontrolleras. Då bör vården delas upp i enheter som bedriv enligt socialtjänstlagen och LVU. Med små enheter kan inte det vara särskilt problematiskt. Åtgärder som innebär intrång i den personliga integriteten och inskränkningar av grundlagsskyddade rättigheter är inte lämpliga att utföra på barn och unga som vårdas helt frivilligt.

Heike Erkers

Förbundsordförande

Fredrik Hjulström

Socialpolitisk chef